

«hva gjorde vi feil?» Hjemme vet vi at bygging av et sykehus gir et antall behandlingsplasser. Langt hjemme fra vil vi gjerne måle det samme i bedre helse. For å ane hvorfor sykehusbygging ikke automatisk gir bedre helse trenger vi å vite mye mer enn det et slikt verk kan romme. Derfor blir mange av diskusjonene svært grunne.

Språket er klart og lett, illustrasjonene er assosiasjonsskappende og tabeller og diagrammer inneholder mye viktig informasjon. Likevel oppstår det et problem på grunn av verkets epokeinndeling.

Når en tabell viser utviklingen gjennom en epoke i et bind og gjør nysgjerrig på hvordan dette var i forrige eller neste epoke – blir man nesten alltid skuffet når man leter etter tilsvarende data i de andre bindene.

U-land og u-hjelp er av de ord som ikke finnes i registrene, men som likevel finnes både på og mellom linjene. U- står for utvikling, denne vakre eufemismen som skal styrke vår begeistring for å hjelpe andre fremover mot slik vi utviklede har det. Den økonomiske utviklingen er vakkert illustrert (bind 2, side158), og har gått mot større internasjonal urettferdighet siden midten av 1980-årene. Men u- skaper også et kvalitativt skille mellom «vi» (utviklede, givne, som har løsningene) og «dem» (underutviklede, mottakerne, som har alle problemene). Når en av hjørnesteinene i nyere norsk bistandssamarbeid er *likeverdige samarbeid*, blir saksfremstillingen mange steder dobbeltkommunisierende. Samarbeidet er i virkeligheten like viktig for alle parter. Vi trenger alle utvikling. Det har foregått en viktig debatt om hvordan språkbruken i norsk utviklingssamarbeid skaper holdninger, og det foregår en like viktig debatt om hvordan Norge, og ikke minst universitetene, trenger internasjonali-sering. Dette er skuffende lite reflektert i verket.

Også begrepet «land», som et begrenset, autonomt territorium, har gjennomgått en endring i de siste 50 årene. Det siste bindet tar opp denne problematikken under overskriften, *Ytre rammevilkår*. Dette er spennende og viktig lesing, og forfatterne er flinke til å få frem at Norge ofte taler med to stemmer og prøver å maskere egeninteresser. Hvis man ønsker å delta i fronten av debatten om utviklingshjelp, start med å lese disse kapitlene. Det burde gi grunnlaget for en debatt om *norsk* utvikling, internasjonalt samarbeid, demokrati og menneskerettigheter.

Spiller helse noen rolle for utvikling? Ikke særlig mye, om man skal dømme etter den plassen helsearbeid har fått i dette verket.

Forfatterne synes ikke å ha tatt innover seg den betydningen helse er gitt i utviklingsprosessen de siste 5–10 årene. Fokuset på kvinner og barn kommer generelt ganske bra frem. Landbruket får stor plass uten at linjen til ernæring og helse trekkes klart. Vaksinasjon, rasjonell bruk av medikamenter og rusmiddelarbeidet glimrer med sitt fravær, selv om norsk innsats på disse områdene har vært betydelig.

Tilsvarende gjelder området forskning. Det sies mye om utviklingsforskning, men forskning på felt av spesielt stor betydning for fattige land er nesten usynlig, på tross av at Norge på ingen måte har vært passive på den internasjonale arenaen.

Antakelig er den viktigste målgruppen de med sterke meninger om utviklingshjelp. Siden Tidsskriftets lesere gjerne mener noe om helse, er denne anmeldelsen skrevet med et slikt perspektiv. Jeg fant ikke mye om helse. Uansett hva man mener, verket er verdifullt fordi forfatterne legger stor vekt på å dokumentere med tall og faktaopplysninger.

Gunnar Bjune

Seksjon for internasjonal helse, Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin, Universitetet i Oslo

Rehabilitering av opiatavhengige

Helge Waal, Egil Haga, red

Maintenance treatment of heroin addiction. Evidence at the crossroads

333 s, tab, ill. Oslo: Cappelen akademisk forlag, 2003. Pris NOK 375
ISBN 82-02-22651-4

En god bok som på en imponerende måte samler kunnskapen om legemiddelassistert rehabilitering av heroinavhengige. Den er omfattende og utfyllende, samtidig som den er lettles og relativt oversiktlig.

Utgangspunktet er den femte konferansen til European Opiate Addiction Treatment Association avholdt i mai 2002 i Oslo. I stedet for å utgi et hefte med sammenfatning av konferansen, valgte arrangørene å utgi de sentrale bidragene i bokform med kommentarer og innledninger. Det var et godt valg. Her bidrar sentrale kunnskapsbærere innen feltet med grundige kapitler. Vi får belyst kliniske, nevrobiologiske og epidemiologiske aspekter ved legemiddelassistert rehabilitering. Hver del av boken har poengterte politiske og kulturelle kommentarer. Farmakologien rundt de ulike medikamentelle alternativene blir grundig gjennomgått.

Den forskningsbaserte kunnskapen i feltet får hoveddelen av oppmerksomheten. Selv om det legges mest vekt på legemiddeldelen av den legemiddelassisterte rehabiliteringen, formidles at rehabiliteringen skal stå i fokus og at legemiddelbruken bare er en støtte i denne rehabilitering. Boken er gjennomarbeidet og gjennomtenkt. Den er pent utstyrt, med en tiltalende forside.

Noen innvendinger vil jeg likevel komme med. En strengere redigert bok hadde gitt enda større anvendelighet. Det er mange gjentakelser og et stikkordregister mangler. Tabellene og figurene er for store, og gjør at sidene er tunge å lese. Det hadde ikke vært nødvendig, men er antakelig et produkt av bokens utgangspunkt. Hadde man lagt ned litt ekstra arbeid er jeg sikker på at den ville blitt en viktig bok innen feltet internasjonalt. Små innvendinger mot denne solide fagboken redigert og utgitt i Norge. Den bør være tilgjengelig for alle som arbeider og som tar beslutninger innen feltet.

Jørgen Bramness

Nasjonalt Folkehelseinstitutt, Divisjon for Rettstoksikologi og Rusmiddelforskning

Å ville så gjerne

Petter Holmesland

Jeg vil så gjerne – tanker om klienter og deres psykiater

184 s. Oslo: Pax forlag, 2003. Pris NOK 238
ISBN 82-530-2479-7

Forfatteren har etter eget utsagn skrevet en bok om «klienter og deres psykoterapiprosess», men boken inneholder langt mer, f.eks. om møter i psykoterapi, om menneskedyrets atferd, om ondskap, om livet, om Freud og om Petter Holmesland. Det er en krevende oppgave å skulle anlegge så mange synsvinkler på fenomenet «menneskedyret» som utgangspunkt for å belyse relasjonen mellom to mer like enn forskjellige utgaver av arten: klient og terapeut.

Boken er delt inn i 23 kapitler eller snarere epistler, som i henhold til forlagets vaskeseddel «...bygger på fragmenter og erfaringer fra mer enn 25 år som psykiater.»

Nettopp det er boken preget av, fragmenterte tekster, dels fra oppdiktede terapiforløp, dels fra forfatterens egne livsanskuelser, som han ikke har maktet å få tilstrekkelig sammenheng ut av. Derfor blir det opprinnelige budskap om møtet mellom to mennesker i den høyst spesielle kontekst en psykoterapi er, forstyrret av for mange innfall og utfall. Forsøk på å forstå og forklare menneskedyrets ondskapsstyrte atferd, belyst ved Hitler og Henry Rinnan, blir for overfladisk og forsterker det fragmenterte preget.

Mest helhet er å finne i historien om Ingrid som er en autentisk pasients fortelling om seksuelle overgrep. Den viser hvor

nødvendig det er med terapeutens medvirkning til at klienten må orke å forflytte seg psykologisk fra benektning til bevisstgjøring.

Bokens styrke ligger i at forfatteren er villig til å utlevere seg selv, sin tvil om det var denne type arbeid han skulle vie livet til, sitt ambivalente forhold til Freud, hvis terapiform han er relativt langt fra å følge, sin slitenhet etter enkelte timer og oppløstetthet etter andre, samt sine vellykkede og mislykkede terapeutiske intervensjoner.

Denne ærlighet bidrar også til at leseren i fremstillingene kan fornemme terapeutens godhet og forpliktelse overfor sine klienter.

Hva er det forfatteren vil så gjerne, og hvem er det han ønsker å henvende seg til? Inntrykket etter å ha lest boken er at han så gjerne vil fortelle til en ikke avgrenset lesergruppe om de viktige møtene han har hatt med hjelpsøkende mennesker gjennom 25 år. Videre belyse deres muligheter til nyorientering ut fra alle de livsanskuelser som ligger lagvis rundt disse berøringspunkter hos dem begge, fra individets anatomi, sansingsfysiologi og psykologi, til den ubevisste og kollektivt styrte atferd som gjør menneskedyret til noe annet enn det opprinnelig var. Dette har han delvis lyktes med. Dessverre faller boken mellom to stoler idet den verken er en interessant fagbok eller en fengende roman, men en anekdotisk og fragmentarisk fremstilling av et innholdsrikt yrkesliv.

Tore Gude
Modum Bad
Vikersund

Dansende friske noveller

Christer Mjåset

En dans der veien slutter

181 s. Oslo: Gyldendal, 2003. Pris NOK 299
ISBN 82-05-31413-06

Christer Mjåset er lege ved Akershus Universitetssykehus, novellesamlingen *En dans der veien slutter* markerer hans debut som skjønnlitterær forfatter. De ti novellene kretser omkring temaer som oppvekst, sykdom, død, menns relasjoner til foreldre, seksualitet og kjærlighet. Fortelleren i den siste novellen – *Tittelkuttet* – sammenlikner sitt eget skriveprosjekt med komposisjonen av det komplette Elvis-album. Han skisserer planene for et «rockealbum med ti låter på til sammen hundre og femti sider, ti fortellinger på tre minutter hver». Likheten med Mjåsets novellesamling er slående. En naturlig hit er novellen *Røde volvoer* – en frisk og original tekst om møtet mellom en ung mann og en tenåringsjente. En interessant tekst, sett fra et medisinsk ståsted er *De øver til 17. mai*. Her skildres pasienten Rolf Haugen og hans brutale møte med doktor Midgard på en sykehusavdeling. Legen er endimensjonalt fremstilt, men teksten gir et frodig innblikk i den krenkede og opprørske pasients psykologi.

Mjåset skriver om usikkerhet, sårbarhet og menneskelig styrke med en følsom penn. Hos en forfatter som av forlaget profileres som lege og forfatter hadde jeg forventning om et noe større innslag av noveller om de medisinske miljø og menneskers erfaring med sykdom. Dette rokker selvsagt ikke ved min konklusjon: *En dans der veien slutter* er en velkomponert samling av dansende friske noveller.

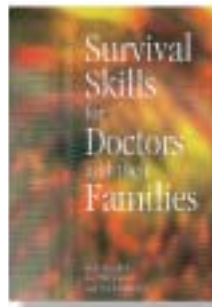
Jan C. Frich
Nevrologisk avdeling
Ullevål Universitetssykehus

Overlevelseskurs for legefamilier

Ruth Chambers, Kay Mohanna,
Steph Chambers, red

Survival skills for doctors and their families

140 s. Abingdon: Radcliffe Medical Press, 2003.
Pris GBP 22
ISBN 1-85775-990-7

Hvordan overleve i en legefamilie? Tre engelske kvinner, med erfaring fra området, har skrevet bok om temaet. Ruth Chambers er allmennpraktiker og professor med solid bakgrunn i forskning på legers helse og arbeidsforhold, Steph Chambers har 16 års erfaring som datter i en legefamilie, mens Kay Mohanna er allmennpraktiker og universitetslektor innen medisinsk etikk. Sistnevnte sier i forordet at det meste av hennes erfaringer kommer fra å ha gjort det motsatte av det hun vil råde andre til – og har lidd for det.

Formålet er å bringe disse erfaringene videre – både egenopplevde og forskningsbaserte. Forfatterene har i tillegg gjort en liten undersøkelse blant kolleger der barn, ektefeller og legene selv har kommentert hvordan det er å leve i en legefamilie. Disse kommentarene illustrerer godt – både humoristisk og sårt – kjente problemstillinger som legers altopplukende praksis, perfeksjonisme og fortenging av egne og familiens behov til fordel for pasientens.

Forfatterens intensjon er imidlertid ikke å gi legene dårlig samvittighet. Gjennom kapitler som omhandler stress i legeyrket, konflikten mellom karriere og familie, og håndtering av egen og familiens helse, søker de å stimulere leserens ettertanke og gi noen råd på veien. Boken munnar ut i en metode for hvordan man kan introdusere endringer i sitt legeliv. Kapitlet kan bli litt overveldende, samtidig som en del av rådene i de andre kapitlene kan virke litt selvfølgelige. Men her ligger vel også bokens styrke: problemstillingene er gjen-

kjennelige, rådene er selvfølgelige, og det er viktig at noen minner oss på dem. Spørsmålet om hvorfor vi går på kurs og jobber bevisst for å få fellesskapet på jobben til å fungere, men ikke tar med oss den erfaringen til fellesskapet hjemme, er en slik påminnelse. En annen er et legebarns råd til andre barn om å skaffe seg nok post-it-lapper; de trengs for å kommunisere med fraværende foreldre...

Boken kan gjerne gis som gave til en legefamilie nær deg, helst med et medfølgende kort der det er satt opp en plan for diskusjon av innholdet i lys av egen praksis. Apropos en travel hverdag: boken er lettlest!

Elin Olaug Rosvold
Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo

En hyllest til skjegget

Anders Kvåle Rue

Skjegg

En kulturhistorie
80 s, ill. Oslo: Schibsted, 2003. Pris NOK 298
ISBN 82-516-2016-3

«Hver morgen gjentar det seg:

Millioner på millioner av trøtte menn står på badet og stirrer tomt inn i speilet.

Igen skal alle spor av skjeggvekst fjernes.

Hvorfor det?» Forfatteren forsøker å besvare dette ved å navigere raskt gjennom tid og rom. Dette er en bok full av bilder av menn med og uten skjegg, og korte tekster hvor sammenhengen mellom samfunnsmessige forhold og skjeggmotene blir presentert.

Skjegg har ofte vært ansett som tegn på mandighet og makt. Omvendt har det glatte ansiktet vært ideal når man har nedtonet forskjellene mellom kjønnene eller lagt vekt på mannens rolle som undersått. Militært utstyr som heldekkende ringbrynjer og gassmasker har vært upraktisk for skjeggprydde krigere og forkludret dette en del.

Høydepunktet i boken er en samling manipulerte bilder av kjente, vanligvis skjegggløse politikere. Enkelte har fått utseende betydelig forbedret!

Det er aldri noen tvil om hva forfatteren mener om behåring i ansiktet, og han avslutter boken med råd og vink til den som ønsker å anlegge skjegg. Den som ønsker seg en dyptpløyende analyse av skjeggets semiologi må lete et annet sted. Men mange vil glede seg over bildematerialet og den uhøytidelige teksten, forutsatt at man har et positivt forhold til hårvekst i ansiktet.

Interessekonflikter:

Anmelderen har hatt bart siden 1972 og skjegg siden 1992.

Kurt I. Myhre
Senter for medisinsk metodevurdering
Oslo